

Ni kan bättre!

En rapport för kommuner om
hur man kan arbeta med unga
medborgares politiska deltagande

[!] Sveriges
ungdomsråd

Medborgarprojektet

Medborgarprojektet är en treårig satsning från Sveriges ungdomsråd som syftar till att göra det enklare för ungdomar att påverka och delta politiskt i den kommun, stad eller stadsdel där de bor. Projektet som får stöd från Allmänna Arvsfonden syftar till att ta fram konkreta metoder som man kan använda sig av i arbetet med unga medborgares delaktighet. Denna rapport är ett verktyg i den del av satsningen som riktar sig mot kommuner. Vill du veta mer gå in på sverigesungdomsrad.se/medborgarprojektet eller följ oss via #medborgarprojektet på Twitter!

Sveriges ungdomsråd

Sveriges ungdomsråd är en samarbets- och intresseorganisation för landets regionala och lokala ungdomsråd. Vi arbetar för att ungdomar ska få större möjlighet att vara med och påverka sin vardag.

Sveriges ungdomsråd

Malmgårdsvägen 63, 3 tr
116 38 Stockholm

info@sverigesungdomsrad.se

Foto: Patrick Nielsen

Innehållsförteckning

Inledning	6
Våra uppmaningar	8
Hur kan kommunen arbeta med ungdomars inflytande?	10
Hur kan kommunen se på ungdomar?	16
Hur påverkar ungdomar kommunen?	22
Varför påverkar ungdomar?	30
Vilka rättigheter har ungdomar att påverka?	36
Avslutning	38

Inledning

Precis som vuxna vill ungdomar påverka kommunen de bor i. I många fall gäller det att ta ställning för ett visst parti eller se till att ett visst parti vinner valet, men också att påverka kommunens verksamhet mellan valen. Alla medborgare har åsikter om vård, skola och omsorg eller för den delen kollektivtrafik, stadsplanering och miljöarbete. Både ungdomar och vuxna vill föra fram sina åsikter till politiker och tjänstemän, för att få respons och för att driva igenom sina frågor.

Vi tror att alla kommuner kan lyckas ännu bättre i sin ungdomspolitik och demokratipolitik. Det går att ge fler ungdomar möjlighet till inflytande och att organisera sig. Det är därför vi har skrivit denna rapport om ungdomars påverkan och politiska deltagande. Rapportens syfte är att ge förslag på hur kommunen kan arbeta för att höja ungdomars politiska deltagande, så att fler ungdomar får möjlighet att säga sin mening och nå fram med sina åsikter till politiker och tjänstemän.

I rapporten ställer vi ett antal frågor som fått varsitt kapitel. Vissa av dessa frågor har vi ställt i tidigare rapporter medan andra är helt nya eller har fått ett nytt innehåll.

- Hur kan kommunen arbeta med ungdomars inflytande?
- Hur kan kommunen se på ungdomar?
- Hur påverkar ungdomar kommunen?
- Varför påverkar ungdomar?
- Vilken rättigheter har ungdomar att påverka?

Rapporten är en del av Medborgarprojektet som får stöd av Allmänna Arvsfonden. I en kommande metodbok kommer vi att arbeta vidare med de insatser och metoder som vi föreslår att kommuner bör använda sig av för att höja ungdomars politiska deltagande. Metodboken produceras tillsammans med ett antal kommuner, som deltar som pilotkommuner. Kommunerna kommer tillsammans med oss att antingen testa nya metoder eller utveckla metoder som redan finns och används. Kunskapen från detta arbete sammanställs i metodboken och sprids sedan till så många kommuner som möjligt.

I rapporten använder vi "ungdomars påverkan" som ett samlingsnamn för det ungdomspolitiska och demokratipolitiska arbete som sker ute i kommunerna. I de fall då vi inte använder samlingsnamnet "ungdomars påverkan" använder vi begreppet "politiskt deltagande". I praktiken ser vi det som kommunernas arbete med ungdomars inflytande och delaktighet. I rapporten kommer vi att koncentrera oss på det inflytande inom kommunen som sker mellan valen.

I rapporten kommer vi att utgå från att ungdomar är personer mellan 13 och 26 år. I en del fall saknas det lämplig statistik för denna grupp. Det gör att vi utgår från åldersgruppen 16–29 år i de fall vi presenterar statistik.

Våra uppmaningar

Höj ungdomars
politiska
deltagande

Upp till
vuxnas nivå

Med insatser
och satsningar

Riktat mot
många eller alla

Vår uppmaning till kommuner

I samband med att vi släpper denna rapport vill vi rikta ett antal uppmaningar till kommuner respektive myndigheter och departement. Vi hoppas att det ska ge en tydlig riktning för denna rapport men också för kommunernas och myndigheternas fortsatta arbete med dessa frågor.

Vår uppmaning till kommuner går att sammanfatta på ett enkelt vis. Vi slår fast ett antal fraser, som återkommer gång på gång i rapporten och som också sammanfattar vad denna rapport vill åstadkomma: kommuner med höga ambitioner i sitt arbete, som riktar sig mot många ungdomar i kommunen, som har insatser och satsningar som verkligen fungerar och som siktar på att ungdomar ska ha samma plats som vuxna i kommunens satsningar på demokrati.

Vår uppmaning till myndigheter och departement

Även våra uppmaningar till myndigheter och departement går att formulera på ett enkelt vis. Vi tror att myndigheter och departement har mycket att vinna på att ge tydliga rekommendationer för ungdomars inflytande och organisering. Även om många kommuner är säkra i sitt arbete med inflytande och organisering finns det många kommuner som är osäkra. Man vet inte vilka metoder eller insatser som borde sättas in eller vilka perspektiv som är viktiga att utgå från i arbetet.

Det är viktigt att poängtera att kommunalt självstyre gäller för alla kommuner. En statlig myndighet har naturligtvis inte rätt att styra över vad en kommun ska göra eller hur en kommun ska tänka. Men en myndighet har alltid möjlighet att vägleda kommunerna i hur de kan arbeta med inflytande och organisering. Vi är övertygade om att sådana rekommendationer skulle göra kommunerna säkrare i sin verksamhet och även underlätta för de organisationer som arbetar med frågorna ute i kommunerna. Framför allt skulle rekommendationer vara positiva för de ungdomar som vill föra fram sina åsikter men inte lyckas.

Ge tydligare rekommendationer för ungdomars inflytande och organisering

Hur kan kommunen arbeta med ungdomars inflytande?

Sedan vi släppte våra tidigare rapporter har vi arbetat med att ta fram förslag på insatser och satsningar som kommuner kan sätta in för att höja ungdomars politiska deltagande och stärka ungdomars inflytande. Det är dessa insatser som vi nu vill lyfta fram i denna rapport.

I ett senare kapitel går vi igenom olika faktorer som förklarar varför människor påverkar politiskt. Det är dessa faktorer som ligger till grund för de insatser och satsningar som vi presenterar. En kommun har möjlighet att använda sig av samtliga metoder eller vissa, även om vår rekommendation är att kommuner bör använda sig av flera metoder, så att de når ut till så många ungdomar som möjligt.

Nedan visar vi de fyra områden som vi delat upp metoderna i och efter det kommer förklaringar av och förslag på insatser under respektive rubrik.

Sprida kunskap

Spara tid

Ge resurser

Skapa rum

Sprida kunskap

Om ungdomar inte vet hur kommunen fungerar är det svårare att påverka. Det samma gäller om medborgare inte känner till sina rättigheter att påverka. Vi upplever att många ungdomar har för lite kunskap om dessa saker, men också felaktig kunskap. Många tror att de inte har rätt att påverka kommunen mellan valen, för att de själva inte har rösträtt t.ex, och vet inte att de i många fall har rätt att påverka på samma sätt som vuxna.

Om fler kommuner spred kunskap om hur det går att påverka kommunen tror vi att deltagandet ökar och inflytandet stärks. Några exempel är aulapresentationer och klassrumspresentationer på skolor men också att sprida kunskap i andra sammanhang där ungdomar befinner sig. Lika viktigt är det att använda sig av informationsmaterial där kunskapen presenteras, allt för att hitta så många vägar som möjligt för att nå ut till medborgarna i kommunen.

Exempel på insatser

Informatörer

- Informatörer från kommunen eller informatörer från andra organisationer

Presentationer

- Presentationer inför större eller mindre grupper
- Presentationer i skolor eller på andra platser där ungdomar befinner sig

Informationskampanjer

- Information om hur kommunen fungerar och vilka rättigheter och möjligheter man har att påverka

2

Ge resurser

Om ungdomar har mer resurser till inflytande och organisering är också chansen större att de påverkar. Inte minst är föreningar och organisationer ett sätt för ungdomar att samla sig och påverka tillsammans. Många kommuner kommer därför att vinna på att bygga ett ännu bättre stöd till ungdomsråd, partipolitiska ungdomsförbund, ungdomsorganisationer, elevkårer, skolföreningar och skoltidningar.

De kommuner som redan satsat på dessa områden kombinerar ofta flera olika insatser. Bidrag till föreningar och organisationer

är vanliga, men även bidrag till projekt, som enskilda grupper eller organisationer har möjlighet att söka med kort varsel. Även resurser i form av lokaler fyller en viktig funktion och ute i landet finns växande satsningar på anställda som arbetar direkt mot föreningar och organisationer. Tillsammans är dessa viktiga insatser som tar deltagandet ett steg längre.

Exempel på insatser

- Bidrag till föreningar och organisationer
- Bidrag till projekt
- Lokaler
- Föreningsombudsmän

3

Spara tid

Om det är enklare och mer omedelbart att påverka minskas trösklarna för det politiska deltagandet. Många kommuner arbetar också med att just förenkla det politiska deltagandet, så att det medborgarna tycker har möjlighet att nå kommunen direkt. De senaste åren har det exempelvis blivit allt vanligare med satsningar inriktade på IT och sociala medier.

Även om dessa insatser i grunden är varianter på vanliga bestämmelser i kommunallagen eller förvaltningslagen är de viktiga för att göra kommunen mer tillgänglig. När en enskild medborgare kommer in med en fråga till kommuner och politiker på andra vis än att posta ett fysiskt brev eller att ta sig till kommunhuset, skapas en större närhet mellan kommunen och medborgarna. I många kommuner riktas även dessa insatser direkt mot ungdomar.

Exempel på insatser

Satsningar som inriktar sig på att

- Ge information
- Ge service
- Underlätta diskussion
- Ge stöd och hjälp

4

Skapa rum

De allra flesta ungdomar bor hemma hos sina föräldrar, men är ofta på andra ställen, som på idrottsplaner, i kulturhus eller på fritidsgårdar. På samma sätt som vuxna finns på sina arbetsplatser finns även ungdomar samlade i skolan. Många kommuner har därför mycket att vinna på att ta sig till de rum där ungdomar finns, för att låta politiker och tjänstemän möta medborgare och gemensamt diskutera frågor som ungdomar tycker är viktiga.

Många kommuner satsar på detta genom att bjuda in till öppna möten, dit intresserade ungdomar får komma. Men det finns egentligen många andra insatser att sätta in. Fler kommuner borde satsa på att skicka ut politiker och tjänstemän till skolor, fritidsgårdar och kulturhus eller för den delen till ungdomsorganisationer. Förutom dessa insatser är det också viktigt att markera att alla kommunens möten för medborgare är öppna även för ungdomar och att se till att sådana möten är tillgängliga för alla.

Exempel på insatser

- Möten där ungdomar finns
- Möten där elever finns
- Sociala medier
- Öppna möten
- Möten hos organisationer för ungdomar

S

Sammanfattning

I en kommande metodbok är vår ambition att tillsammans med kommuner testa och pröva de insatser och metoder som vi bland annat lyft fram i denna del av rapporten. Rapporten är en del av Medborgarprojektet som får finansiering av Allmänna Arvsfonden. Målet är att ta fram kunskap som kommunerna sedan använder sig av och som därefter sprids vidare till andra kommuner.

Till dess vill vi rikta en uppmaning till kommuner att arbeta vidare med sina insatser och metoder för att höja ungdomars politiska deltagande. Förhoppningsvis har denna rapport gett en första riktning om vilka metoder vi rekommenderar och som vi tror ger resultat. I de kommande delarna av rapporten kommer vi även visa hur dessa insatser och metoder hänger ihop med andra aspekter av ungdomars påverkan.

Färdriktning

- ▶ Satsa på att sprida kunskap
- ▶ Satsa på ge resurser
- ▶ Satsa på att spara tid
- ▶ Satsa på att skapa rum

Hur kan kommuner se på ungdomar?

I det förra kapitlet introducerade vi en rad insatser och metoder som en kommun kan använda sig av för att öka ungdomars politiska deltagande och stärka deras inflytande. I kommande kapitel kommer vi att visa att dessa insatser och metoder har stöd i hur ungdomar själva ser på sin påverkan och hur lagstiftningen i stort är utformad. Men trots att statistiken och lagstiftningen talar för de metoder vi introducerade vill vi ändå presentera ett antal grundläggande antaganden som också pekar i samma riktning.

I detta kapitel ska vi prata mer om hur kommuner kan se på ungdomar som grupp och hur det går att förhålla sig till ålder i arbetet med ungdomars politiska deltagande. Alla kommuner behöver vid olika tillfällen fråga sig hur många ungdomar som deltar politiskt jämfört med vuxnas politiska deltagande. I detta kapitel resonerar vi mer om hur det går till. Vi vill också starta en diskussion om ungdomar som grupp och hur man kan se på likheter och skillnader mellan ungdomar och vuxna.

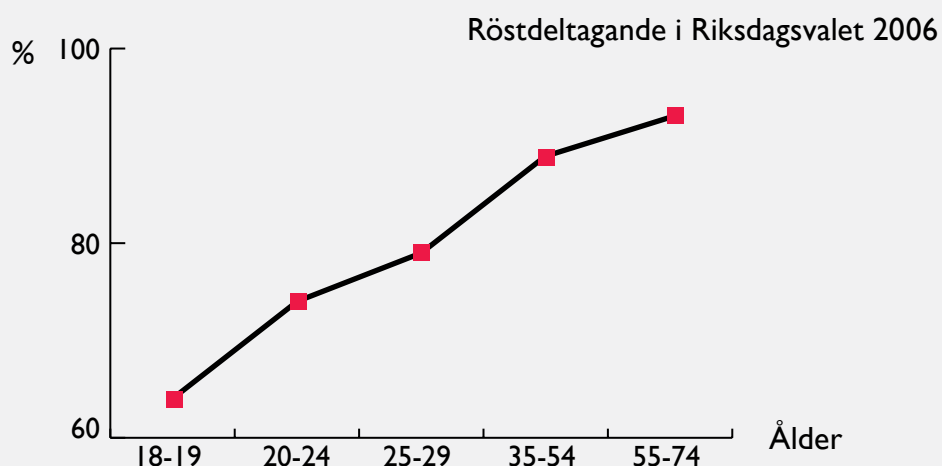
Ålder som variabel

Kommuner kommer alltid att på olika sätt planera och fatta beslut för att höja ungdomars politiska deltagande. I det arbetet är det nödvändigt att förhålla sig till ålder som en variabel som förklarar hur medborgare i kommunen deltar politiskt. Det är möjligt undersöka olika ålderskategorier, som ungdomar och vuxna, men ännu bättre är att se på ålder längs med hela skalan, från de yngsta medborgarna till de äldsta.

För att diskutera det närmare presenterar vi ett diagram som visar hur sambandet mellan ålder och röstdeltagande såg ut i riksdagsvalet 2006¹. I diagrammet syns det att röstdeltagande, ett slags politiskt deltagande, ökar successivt med ålder, kontinuerligt från de yngre till de äldre medborgarna i kommunen. I diagrammet kan man också se att yngre och äldre ungdomar röstar i olika hög grad, en skillnad som även finns mellan yngre och äldre vuxna.

Med detta sätt att betrakta kommunens medborgare går det att få en mer nyanserad och heltäckande bild av hur ålder påverkar det politiska deltagandet.

Det går att se hur ålder påverkar bortom kategorier som ungdomar och vuxna och även hitta nya kategorier av medborgare att sätta in insatser mot. Inte minst går det att få en tydligare bild av att ålder är en variabel som inte bara påverkar ungdomar utan är relevant för alla medborgare i en kommun.

Färdriktning
▶ Mot en syn att ålder kan påverka både ungdomar och vuxna i en kommun

2

Ålder och andra variabler

Naturligtvis finns det många andra variabler än ålder som påverkar. Några andra variabler som lyfts fram vid jämförelse mellan olika medborgare i en kommun är klass, kön, etnicitet, sexuell läggning, funktionshinder eller geografisk hemvist. Om dessa variabler ställs mot varandra är ålder enbart en av flera variabler som påverkar hur en person agerar.

I bilderna nedan har vi visat hur olika variabler kan fungera i praktiken. I det vänstra exemplet hade en kommun placerat in en person som är 18 år i kategorin ungdomar. Men det går också att se på personen som kommunmedborgare som påverkas av många olika variabler där ålder är bara en. På det viset är det möjligt att bedöma vilka variabler som påverkar mer respektive mindre och därmed säga om ålder är mycket eller lite viktigt för politisk påverkan.

Ungdom.

Kvinna, medelklass, svensk bakgrund, homosexuell, ej funktionshindrad, från större stad, 18 år.

Färdriktning

- ▶ Mot en syn där ålder bara är en av flera variabler som påverkar medborgare i en kommun

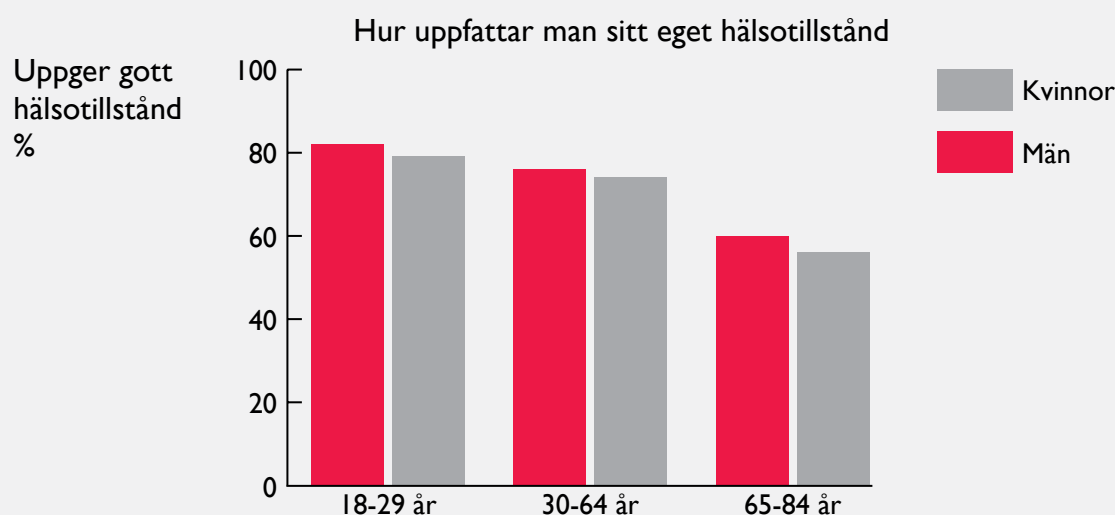
3

Jämförelser mellan ungdomar och vuxna

Det finns flera olika sätt att göra jämförelser mellan olika grupper, även vad gäller ungdomar. Ett vanligt sätt är jämförelser med andra grupper av ungdomar, exempelvis hur ungdomar hade det för 10, 20 eller 30 år sedan eller hur ungdomar har det i andra länder, alltså en historisk eller en internationell jämförelse. Ett annat sätt är att göra jämförelser inom gruppen av ungdomar, genom att jämföra ungdomar med olika bakgrund med varandra.

Vi vill gå rakt på sak och säga att fler kommuner och myndigheter borde jämföra ungdomar med vuxna. Vår uppfattning är att det görs för få sådana undersökningar och att det kan dras tydligare slutsatser utifrån de undersökningar som finns. Det är därför som vi genomgående presenterar statistik som bygger på jämförelser med vuxna och visar att den statistik är något att ta avstamp i för de kommuner som vill utveckla sitt arbete med ungdomars inflytande och organisering.

I många fall ändras invanda förväntningar när jämförelser görs med vuxna. I diagrammet nedan har frågan ställts till medborgare i Stockholms län om hur de uppfattar sitt eget hälsotillstånd². Här ser vi att ungdomar i allmänhet mår något bättre än vuxna, vilket kanske inte stämmer överens av bilden av att ungdomar mår dåligt. På samma sätt syns det i diagrammet att kön är en minst lika viktig variabel att utgå från som ålder, eftersom kvinnor genomgående mår något sämre än män.

Färdriktning

- ▶ Mot en syn där jämförelser bör göras mellan ungdomar och vuxna i en kommun.

4

Jämförelser mellan ungdomar och andra grupper

Förutom att jämföra ungdomar med vuxna finns det även många poänger med att ställa ungdomar mot andra grupper. I en kommun finns det flera faktorer som gör att vissa medborgare deltar mer eller mindre än andra. I många fall är det personer som har lägre inkomst och kortare utbildning, vilket är gemensamt med ungdomar, men också om andra åldersgrupper, som exempelvis pensionärer, eller personer som bor i ett visst område i kommunen.

Framför allt är jämförelser med andra grupper viktiga för vilka metoder en kommun använder sig av. Många av de metoder vi introducerar i denna rapport är möjliga att använda sig av för andra grupper än ungdomar. På samma sätt kan en kommun rikta sig mot ungdomar även med de metoder som används för att nå ut till andra medborgare i kommunen. Om samma metoder används mot alla grupper ökar också möjligheten för kommunen att utveckla sina metoder, genom sammanhållna satsningar och gemensamma strategier och planer.

Färdriktning

- ▶ Mot en syn där jämförelser bör göras mellan ungdomar och grupper som liknar ungdomar

S

Sammanfattning

I denna del av rapporten har vi visat att en kommun har möjlighet att använda sig av olika synsätt på ungdomar och vuxna i kommunen, i arbetet med ungdomars politiska deltagande. Förhoppningsvis har vi gett en bra bild av de värderingar och principer som vi tror att en kommun vinner på att utgå ifrån. Vi hoppas också att de antaganden vi presenterat visar på det likhetsperspektiv som är utgångspunkt i denna rapport, där ålder är en av många variabler och där det är viktigt att jämföra ungdomar med vuxna för att få fram likheter och olikheter grupperna emellan.

Hur vill ungdomar påverka kommunen?

Så här långt i denna rapport har vi diskuterat vilka insatser och metoder som kommuner kan använda för att höja ungdomars politiska deltagande. Vi har även diskuterat hur kommuner kan se på ungdomar som grupp. I detta kapitel ska vi gå in på hur ungdomar vill påverka. Framför allt ska vi göra jämförelser med ungdomar och vuxna och se hur stora skillnader det finns mellan olika ålderskategorier. På det viset går det att få en uppfattning om hur kommuner bör lägga upp sitt arbete med inflytande på samma sätt för ungdomar som för vuxna.

I kapitlet kommer vi att lyfta fram ett antal resultat från Ungdomsstyrelsens rapport *Unga med attityd* från 2007, en undersökning som behandlar områden som hälsa, boende, arbetsmarknad och fritid samt politiskt intresse och deltagande. Ungdomsstyrelsen har sedan dess släppt en fokusrapport från 2010, *Fokus 10*, som nästan uteslutande berör inflytande över olika samhällsområden. *Fokus 10* innehåller mycket värdefull statistik om sambandet mellan ålder och andra variabler, men innehåller inga jämförelser med vuxna eller andra grupper. Det gör *Unga med attityd* till ett bättre underlag att utgå från i denna rapport.

Nedan visar vi kapitlets rubriker som alla behandlar olika aspekter av ungdomars och vuxnas påverkan.

Påverka på samma sätt

Påverka i samma frågor

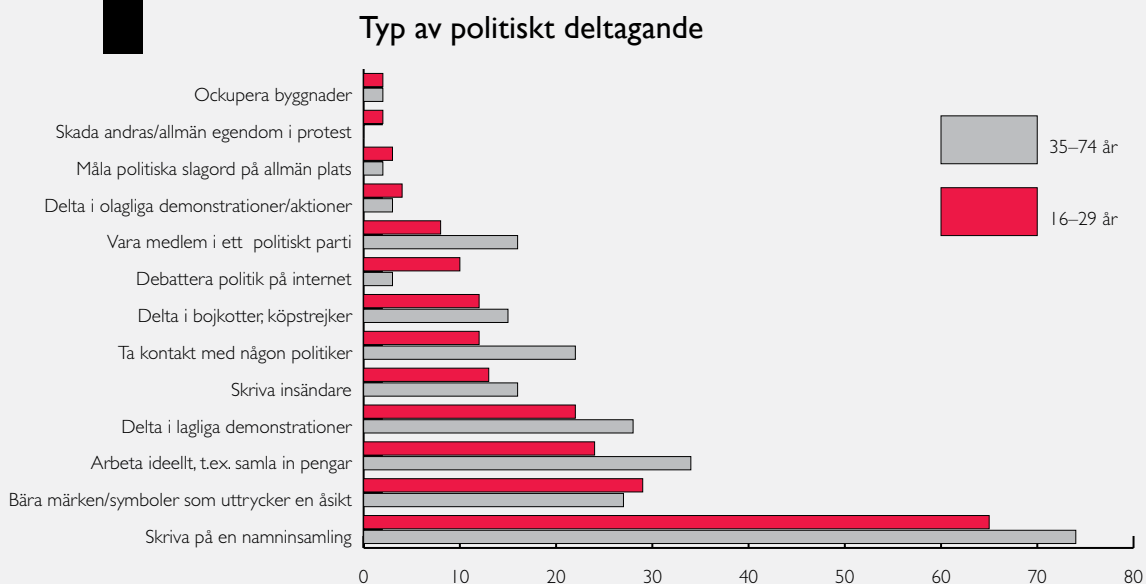

Påverka med lika stort intresse

Påverka lika mycket

Påverka på samma sätt

Vi börjar med att diskutera hur medborgare vill påverka. I tabellen visas vilket politiskt deltagande som en medborgare har sysslat med hittills i sitt liv, och vad hon eller han kan tänka sig att syssla med, eftersom personer mellan 35 och 74 år hunnit göra mer i sitt liv än personer mellan 16 och 29 år³.

Resultaten visar på en rad intressanta saker. Först och främst finns det många områden där ålder inte verkar spela någon roll utan där personer mellan 16 och 29 år respektive 35 och 74 år vill påverka på ungefär samma sätt. Det finns också andra områden där det finns mindre skillnader mellan grupperna, antingen att äldre personer vill påverka mer eller att yngre vill göra det.

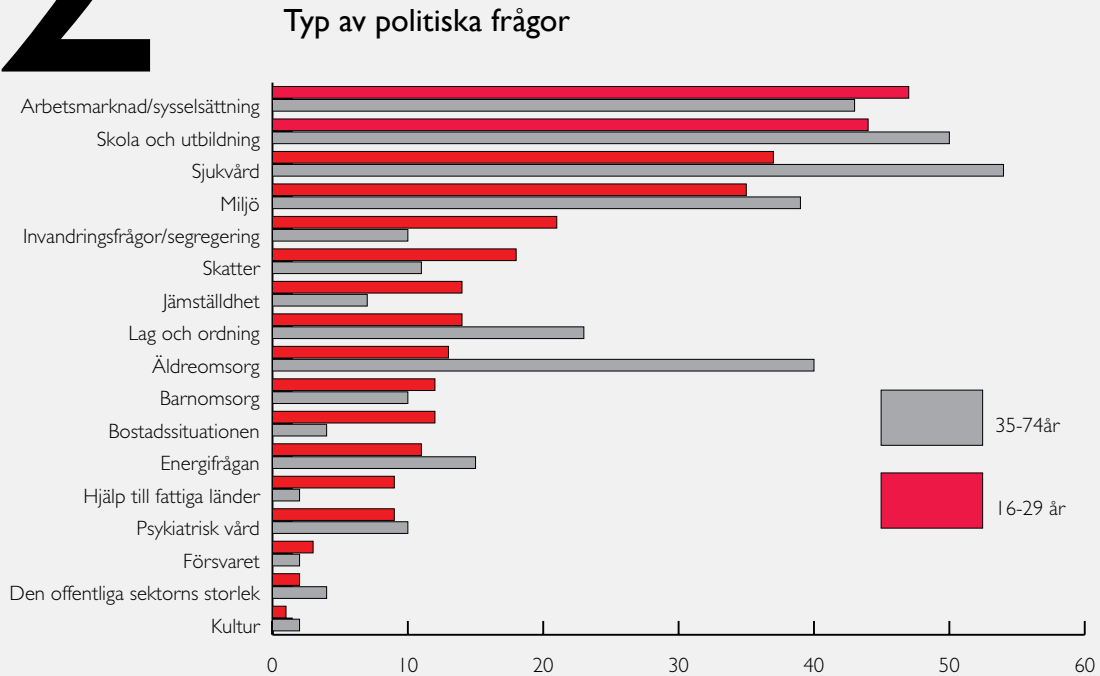
Sammanfattat är det vår uppfattning att statistiken visar att ungdomar, med vissa mindre undantag, vill påverka på samma sätt som vuxna.

Färdriktning

▶ Mot en syn där ungdomar vill påverka på samma sätt som vuxna

2

Påverka i samma frågor

Vi ska fortsätta med att diskutera vilka frågor som ungdomar vill påverka. Även där gäller samma trend som i tabellen ovan. I denna tabell syns vilka politiska frågor som personer i åldrarna 16–29 år respektive 35–74 år tycker är viktigast. Även om inte tabellen täcker upp alla frågor som är aktuella i en kommun, finns områden som vård, skola, omsorg, skatter och bostäder med, som kommuner och landsting har mycket makt över och där människor troligtvis vill påverka mest⁴.

Även denna tabell går att läsa på olika vis. I och för sig finns det ett något större intresse hos äldre personer för äldreomsorg och sjukvård, men i många andra frågor är intresset mer eller mindre lika stort. Exempelvis är ålder inte avgörande för hur intresserad en person är av att påverka frågor som skola, skatter och bostäder.

Om dessa slutsatser sammanfattas är vår tolkning att ungdomar vill påverka i stort sett samma frågor som vuxna.

Färdriktning

▶ Mot en syn där ungdomar vill påverka i samma frågor som vuxna

3

Påverka med lika stort intresse

	Intresserad av politik i allmänhet	Intresserad av politiska frågor ute i världen	Intresserad av samhällsfrågor i allmänhet
16–19 år	22	18	31
20–24 år	25	24	37
25–29 år	32	26	45
Total 16–29 år	27	23	38
35–54 år	34	28	49
55–74 år	39	35	53
Total 35–74	36	31	51
Total 16–74 år	34	29	47

Vi går vidare och analyserar hur stort intresse ungdomar har av att påverka, vilket vi gör med en tabell över hur det politiska intresset är fördelat i olika åldrar⁵. Tabellen är uppdelad efter hur personer i olika åldrar är intresserade av politik i allmänhet, politiska frågor ute i världen och av samhällsfrågor i allmänhet. Tabellen går även att läsa på två olika sätt, antingen hur olika ålderskategorier är intresserade av politik men också, om siffrorna läses omvänt, hur respektive kategori är ointresserad av politik.

Om vi granskar siffrorna ser vi att skillnaden mellan ungdomar och vuxna ligger på 11 procentenheter respektive 16 procentenheter. I och för sig utmärker sig kategorin 16–19 något i förhållande till andra kategorier, genom att steget upp till nästa intervall är något större än för andra intervall. Samtidigt är skillnaderna inte dramatiska mellan personer som är 16 till 19 år och personer mellan 20 och 24 år respektive 25 och 29 år.

Om dessa resultat sammanfattas är vår tolkning att ungdomar, om de ses som en sammanhållen grupp, har ett något mindre intresse av politik än vuxna.

Färdriktning

- ▶ Mot en syn där ungdomar vill påverka med samma intresse som vuxna

4

Påverka lika mycket

Vi avslutar med att diskutera hur mycket ungdomar vill påverka, och inte bara med vilket intresse de har för politik. Inom detta område finns det en större utmaning att hitta statistik som jämför med vuxna. I Ungdomsstyrelsens fokusrapport *Fokus 10* finns åtminstone en direkt fråga om hur mycket ungdomar vill påverka i kommunen, men denna fråga baserar sig på en specifik ungdomsenkät och innehåller därför inga jämförelser med vuxna⁶. I resultaten finns däremot en detaljerad redovisning av sambandet mellan ålder och andra variabler.

I undersökningen svarar 39 procent svarar att de vill vara med och påverka i kommunen, medan 61 procent inte är intresserade av det. I detta fall är det inte möjligt att avgöra hur detta förhåller sig till vuxna. All annan statistik i detta kapitel pekar på att ungdomar har samma intressen att påverka politiskt som vuxna, samtidigt som frågan bör undersökas närmare. Trots det vill vi peka på vikten av att kommuner närmar sig en syn där ungdomar och vuxna vill påverka lika mycket.

Färdriktning

- ▶ Mot en syn där ungdomar vill påverka lika mycket som vuxna

S

Sammanfattning

Vår uppfattning är att den statistik vi har presenterat tydligt visar att ungdomar ser på sitt politiska deltagande på ungefär samma vis som vuxna gör. I de flesta fall är resultaten desamma för ungdomar som för vuxna och i de fall det finns skillnader är dessa enligt vår uppfattning inte dramatiska. Sammantaget finns det alltså ett starkt stöd för att kommuner bör arbeta med ungdomars inflytande på samma sätt som med vuxnas – och att ungdomar bör få påverka på samma sätt och i samma frågor som vuxna.

Färdriktning

- ▶ **Mot en syn där ungdomar vill påverka**
  - på samma sätt
  - i samma frågor
  - lika mycket
  - med lika stort intresse som vuxna

Varför påverkar ungdomar?

I tidigare rapporter har vi diskuterat varför medborgare påverkar politiskt. Vi har tagit upp mer bakomliggande variabler som inkomst och utbildning men även diskuterat begrepp som politisk kultur och politiskt kapital. I denna del av rapporten vill vi lyfta fram flera av resultaten ännu en gång och föra ett resonemang om dem⁷.

Det har stor betydelse varför vissa medborgare påverkar mycket och andra mindre. Inte minst är det viktigt när en kommun ska ta fram insatser och metoder för att höja deltagandet. När en kommun har en bild av vilka faktorer som påverkar och en analys av varför ungdomar påverkar mindre är det enklare att ha en rimlig ambitionsnivå och veta vilka insatser som faktiskt ger resultat.

Vi vill börja kapitlet med att sammanfatta några av de slutsatser som vi presenterat i tidigare rapporter. I dessa sammanhang har vi försökt visa att ungdomar har något sämre förutsättningar för att delta än vuxna och att detta leder till att de också deltar något mindre. Det är denna skillnad som kommuner bör arbeta för att utjämna, genom att kompensera ungdomar för att de har sämre förutsättningar än vuxna. I den inledande delen av denna rapport visar vi också på hur olika metoder och insatser kompenserar för att ungdomar är en något svagare grupp än vuxna.

Ungdomar har lägre inkomst än vuxna

Ungdomar har lägre utbildning än vuxna

Ungdomar har mindre kunskap om och mindre resurser till politiskt deltagande än vuxna

Ungdomar har en mindre gynnsam politisk kultur än vuxna

Ungdomar har ett svagare politiskt kapital än vuxna

Inkomst och utbildning

Forskningen om politiskt deltagande är överens om att utbildning och inkomst är faktorer som stor inverkan på hur mycket en person påverkar eller inte⁸. En person med högskoleutbildning kommer i allmänhet att påverka mer än en person med enbart grundskoleutbildning, på samma sätt som en person med en inkomst på 40 000 kronor i månaden påverkar mer än en person med en inkomst på 20 000 kronor i månaden.

I tidigare rapporter har vi försökt att jämföra ungdomar och vuxnas inkomst, vilket är svårt, eftersom ungdomar sällan har en inkomst som baserar sig på lönearbete. I en tidigare rapport gjorde vi ett försök genom att räkna samman studiebidrag/barnbidrag, medianlönen för personer mellan 16 och 20 år samt Konsumentverkets beräkningar av omkostnader för föräldrar med barn mellan 13 och 19 år, som ligger på cirka 7 500 kronor per månad. Vi räknade även med att denna summa gäller efter skatt och utgick då från en skattesats på 31 procent. Summan vi fick fram var cirka 5 000 kronor lägre än genomsnittslönen för personer som är 30 år eller äldre⁹.

På samma sätt som ungdomar har lägre inkomst än vuxna har de också lägre utbildningsnivå. För personer som är 30 år eller äldre är den genomsnittliga utbildningsnivån slutförda gymnasiestudier¹⁰. Personer mellan 13 och 16 år har oftast inte hunnit avsluta grundskolan, på samma sätt som personer mellan 16 och 19 år i de flesta fall inte hunnit slutföra sin gymnasieutbildning. Om vi bortser från de i varje årskull som inte slutför sin gymnasieutbildning, är den genomsnittliga utbildningsnivån mellan 13 och 19 år slutförd grundskoleutbildning, men ännu lägre om hänsyn tas till avhopp från gymnasiet.

Oavsett hur en uträkning går till är det ändå tydligt att ungdomar har lägre inkomst och mindre utbildning än vuxna, vilket i sin tur innebär att de påverkar mindre än vuxna.

Färdriktning

- ▶ Mot en syn där ungdomars politiska deltagande påverkas av deras inkomst och utbildning

2

Kunskap om och resurser till politiskt deltagande

Flera undersökningar visar att kunskapen om hur kommuner fungerar är låg, vilket i sin tur gör det svårt för medborgare att påverka.

I en undersökning av Sveriges Kommuner och Landsting syns det tydligt. Av de 39 433 kommunala skattekrönor som betalades ut per person under 2007 gick 34 300 kronor till skola och omsorg. Av de 21 717 kronor landstingen betalade ut per person under samma år gick 20 000 kronor till hälso- och sjukvård. Med andra ord går, enligt Sveriges Kommuner och Landsting, 90 procent av skatteintäkterna i kommuner och landsting till vård, skola och omsorg.

Enligt undersökningen vet endast tre procent av medborgarna att över 90 procent av skattepengarna i kommuner och landsting går till vård, skola och omsorg. Hela 50 procent av de tillfrågade tror att 50 procent eller mindre av resurserna går till de aktuella områdena, och så många som 20 procent sätter siffran till 20 procent av skattemedlen. Enligt undersökningen vet inte heller en tredjedel av de tillfrågade att kommuner och landsting ansvarar för skola, vård och omsorg, vilket Sveriges Kommuner och Landsting kommenterar som att "en tredjedel av svenskarna inte vet vad de röstar om i kommunal- och landstingsvalen"¹¹.

Kunskapen om hur kommuner och landsting fungerar är alltså låg bland kommuninvånarna, vilket gör att satsningar på att höja kunskapen borde höja det politiska deltagandet.

Färdriktning

- ▶ Mot en syn där ungdomars politiska deltagande påverkas av deras kunskaper om och resurser till politisk deltagande.

3

Politisk kultur och politiskt kapital

Forskningen om politisk kultur och politiskt kapital är viktiga byggstenar för att förklara varför människor påverkar¹². Samtidigt är de inte lika konkreta variabler som inkomst och utbildning. Politisk kultur går att definiera på många olika sätt, men kopplas ofta samman med de attityder och värderingar som medborgare har till politik. Forskningen visar att vi som medborgare påverkas i vår syn på politik från många olika håll. Det är inte nödvändigtvis skolan eller arbetsplatsen som är den viktigaste arenan, utan vi får i lika hög utsträckning våra värderingar och attityder från vänner och bekanta eller från nyhetsprogram på TV eller tidningar¹³.

Politiskt kapital är ett begrepp som är knutet till makt och möjligheten att påverka. På ett sätt sammanfattar det alla aspekter som spelar in för att en person påverkar, samtidigt som det också går att diskutera som en egen faktor. Framför allt är det intressant att diskutera den aspekt av politiskt kapital som kallas socialt kapital. I forskningen kopplas socialt kapital till förtroendet och tilliten mellan människor i ett visst sammanhang, vilket i en kommun är relationen mellan medborgarna och hur stark den är¹⁴.

Färdriktning

▶ **Mot en syn där ungdomars politiska deltagande påverkas av**

- hur starkt deras politiska kapital är
- hur gynnsam politisk kultur de är en del av

S

Sammanfattning

I denna del av rapporten har vi lyft fram ett antal faktorer som är avgörande för om en medborgare påverkar lite eller mycket. Vi har resonerat om hur skillnaden ser ut mellan ungdomar och vuxna för dessa faktorer och visat på hur stora möjligheter det finns för kommuner att höja det politiska deltagandet genom att sprida kunskap om hur kommuner fungerar, exempelvis genom att ge resurser till de föreningar och organisationer som finns i kommunen.

Nedan följer en enklare sammanfattning av slutsatserna från kapitlet.

Utbildning och inkomst

Ju längre utbildning och ju högre inkomst man har desto mer kommer man att påverka

Kunskap om politiskt deltagande/ Resurser till politiskt deltagande

Ju mer kunskap om och resurser till politiskt deltagande, desto mer kommer man att påverka

Politisk kultur och politiskt kapital hos gruppen som påverkar

Ju mer gynnsam politisk kultur man är del av och ju starkare politiskt kapital man har desto mer kommer man att påverka

Vilka rättigheter har ungdomar att påverka?

Ungdomar och vuxna omfattas i stort sett av samma lagstiftning och har samma rättigheter vad gäller rättigheter att påverka. Enda undantaget är egentligen bara rätten att rösta och kandidera i val.

Det finns många sätt att presentera vilken lagstiftning och vilka rättigheter som gäller för politisk påverkan. Nedan har vi valt att sortera de olika rättigheterna utifrån begrepp som vi mer ingående definierat i tidigare rapporter. I sammanställningen kommenterar vi om någon av rättigheterna är annorlunda för ungdomar än för vuxna¹⁵.

Rättigheter för valdemokrati/Rättigheter för makt

- rösta i allmänna val
- rösta i folkomröstningar och väcka fråga om folkomröstning
- kandidera till förtroendeposter i kommunfullmäktige och politiska nämnder

Observera att dessa rättigheter enbart gäller för personer som är 18 år och över.

Rättigheter för deltagardemokrati/ Rättigheter för inflytande

- begära ut allmän handling från alla kommunala myndigheter
- överklaga kommunala beslut
- ta del av alla protokoll från möten med kommunstyrelsen, kommunfullmäktige och nämnder
- skriva brev till eller på andra sätt kontakta politiker eller förvaltning och få svar inom tre veckor
- lyssna på alla kommunfullmäktigemöten
- lämna svar i de fall kommunerna lägger eller ställer ut förslag på remiss
- lämna medborgarförslag till kommunfullmäktige om kommunen har infört en sådan bestämmelse

Rättigheter för samtalsdemokrati/Rättigheter för organisering

- bilda föreningar och organisationer
- starta och driva tidningar
- hålla möten
- ordna demonstrationer
- på allmänna platser eller på andra platser få lov att samtala, diskutera, debattera och föra en dialog om politik
- skriva artiklar eller insändare i tidningar eller på nätet

Observera att alla grundläggande fri- och rättigheter gäller för alla medborgare oberoende av ålder

S

Sammanfattning

Vår sammanställning visar att i princip samma lagstiftning och rättigheter gäller för ungdomar som för vuxna. Lagstiftningen och rättigheterna pekar alltså i precis samma riktning som statistiken vi presenterade i det förra kapitlet, med skillnaden att lagstiftningen och rättigheterna faktiskt är ännu mer entydiga än statistiken. Även om ungdomar och vuxna skilt sig åt väldigt mycket, exempelvis att ungdomar hade velat påverka mindre och i andra frågor än vuxna, finns det fortfarande en lagstiftning som bygger på att ungdomar ska ha rätt att påverka lika mycket och i samma frågor som vuxna.

Färdriktning

- ▶ Mot en förståelse för att samma rättigheter för inflytande och organisering gäller för ungdomar som för vuxna

Avslutning

Rapportens slutsatser

I denna rapport har vi lyft fram ett antal slutsatser som vi tror är viktiga för kommuner att ta till sig vid utformningen av sitt arbete med ungdomars politiska deltagande. Vi avslutar med att sammanfatta dessa slutsatser och ännu en gång påminna om de rekommendationer för kommuners arbete med ungdomars påverkan som vi lade fram i början av rapporten.

Vi kommer nu tillsammans med ett antal kommuner att producera en metodbok inom samma Allmänna Arvsfondsprojekt som denna rapport. Tillsammans med engagerade och intresserade kommuner kommer vi att göra verklighet av denna rapports slutsats och testa metoder och insatser i praktiken. I de kommuner som redan arbetar med fungerande metoder kommer vi att utveckla arbetet och ta det vidare till nästa steg.

- Kommuner bör arbeta med ungdomars påverkan genom att sprida kunskap, ge resurser, spara tid och skapa rum
- Kommuner bör jämföra ungdomar med vuxna eller grupper som liknar ungdomar
- Kommuner bör arbeta mer med ålder som variabel
- Ungdomar vill påverka ungefär i samma frågor och på samma sätt som vuxna
- Det finns flera förklaringar till varför ungdomar påverkar mindre än vuxna, men den viktigaste är antagligen att de har lägre inkomst och mindre utbildning
- Ungdomar har i princip samma rättigheter att påverka som vuxna

Rapportens uppmaningar

Vi inledde denna rapport med att slå fast ett antal uppmaningar, som riktades mot kommuner samt mot myndigheter och departement. Vi har återkommit till uppmaningarna under rapportens gång, genom att visa på de utmaningar som alla kommuner har i sitt arbete med ungdomars politiska deltagande, men också genom att visa hur stor betydelse som rekommendationer till kommuner kring inflytande och organiserar har.

Vi skulle vilja avsluta rapporten med att upprepa uppmaningarna och ännu en gång poängtera hur viktigt det är att alla kommuner tar arbetet med ungdomars påverkan på allvar. Tillsammans kan vi se till så att fler ungdomars röster bli hörda, på samma villkor som andra grupper och med utgångspunkten att ungdomar är likadana snarare än annorlunda än vuxna.

Höj ungdomars politiska deltagande

Upp till vuxnas nivå

Med insatser och satsningar

Riktat mot många eller alla

Färdriktning

Ge tydligare rekommendationer för ungdomars inflytande och organisering

Referenser

- ¹ Ungdomar i demokratin, Sveriges ungdomsråd, 2009, sid 18.
- ² Diagrammet kommer från Stockholms läns folkhälsoenkät 2006 utformad av Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, vilka är en del av Stockholms läns landsting. Rapporten kan beställas via <http://www.folkhalsoguiden.se>.
- ³ Unga med attityd, Ungdomsstyrelsen, 2009, sid 119.
- ⁴ Unga med attityd, Ungdomsstyrelsen, 2009, sid 128.
- ⁵ Unga med attityd, Ungdomsstyrelsen, 2009, sid 127.
- ⁶ Fokus 10, Ungdomsstyrelsen, 2010, sid 236.
- ⁷ Ungdomar i demokratin, Sveriges ungdomsråd, 2009, sid 47-87.
- ⁸ Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995): Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Henry E. Brady, Sidney Verba and Kay Lehman Schlozman (1995): Beyond Ses: A Resource Model of Political Participation, American Political Science Review, Volym 89, No 2, July 1995.
- ⁹ Ungdomar i demokratin, Sveriges ungdomsråd, 2009, sid 54-55, uppgifterna är hämtade från Konsumentombudsmannen respektive Statistiska Centralbyrån vid tillfället för rapportens publicering.
- ¹⁰ Ungdomar i demokratin, Sveriges ungdomsråd, 2009, sid 55-56, uppgifterna är hämtade från Statistiska Centralbyrån vid tillfället för rapportens publicering.
- ¹¹ Sveriges Kommuner och Landstings undersökning genomfördes i samarbete med Synnovate 2009, inom ramen för satsningen En fråga om demokrati. Citatet kommer från Anders Knape, ordförande i Sveriges Kommuner och Landsting, från en debattartikel

på Newsmill (<http://www.newsmill.se/artikel/2009/06/30/svenskar-na-vet-inte-hur-valfarden-finansieras>).

¹² Almond, G. (1990) *A Discipline Divided*, New York: Sage, (ch. 5: The Study of Political Culture)

Inglehart, R. (1997) *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies*. Princeton: Princeton University Press.

¹³ Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995): *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Dalton, R. (2008) *Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*, Fifth Edition. Washington, D.C.: CQ Press.

¹⁴ Putnam, R. (2001) *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. London: Simon & Schuster.

Rothstein, B. (2003) *Sociala fällor och tillitens problem*. Stockholm: SNS förlag.

¹⁵ För närmare specifikation av rättigheterna se exempelvis regeringsformen, vallagen respektive kommunallagen (makt/valdemokrati), kommunallagen respektive förvaltningslagen (inflytande/deltagardemokrati) samt regeringsformen (organisering/samtalsdemokrati).

För definitioner och diskussion kring begreppen, se exempelvis Ungdomar i demokratin, Sveriges ungdomsråd, 2009, sida 7-12.

